

בתי נפש

גיליון שביעי

שהשאר אחריו ברכה הגאון
רבי שלמה כהן זצ"ל אבד"ק צילץ
בן הגאון רבי משולם זלמן כהן זצ"ל אב"ד ור"מ פירדא
בעל 'בגדי כהונה', 'משען המים' ו'נחלת אבות'

פרשת אחרי קדושים

פרשת אחרי

במקראי קודש וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ה' וימותו, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו'. ויש לדקדק מאי אחרי, הוה ליה למימר אחר מות שני בני אהרן וגו'. ועוד מאי שני, והוי סגי באומרו אחרי מות בני אהרן וגו'. ועוד בקרבנם, בהקריבו הו"ל למימה. ועוד למה לי וימותו, הא כבר כתיב אחרי מות שני בני אהרן וגו'. ועוד מה היה הדיבר דקאמר וידבר ה' אל משה אחרי וגו', דהא על אזהרה ואל יבוא כתיב ויאמר אל משה וגו', ואי דאמירה זו היה אחר מיתת בני אהרן מאי נפק"מ בזה.

ורש"י פ' משל לרופא שאמר לחולה אל תאכל כו' שמת פלוני כו', ע"ז שפיר הקשה בספר תפארת הגרשוני הלא מצינו כמה פעמים שאמר הכתוב (במדבר ח' ג) ויעש כן אהרן להגיד שבחו שלא שינה, אעפ"י שלא נאמר לו בזירוז גדול כ"כ, וא"כ מהיכא תיתי לחוש שישנה אהרן ממה שצוה המקום ב"ה עד שהוצרך לזרוז ביותר עכ"ל ע"ש

ונ"ל לבאר הכל בעז"ה, עפ"י מה דאיתא בילקוט סדר זו (רמז תקע"א) דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש, אהרן בבל יבוא ואין משה בבל יבוא עכ"ל, ויש לדקדק למה זכה משה לזה דווקא שיבוא בכל עת. אבל הוא פשוט כמבואר במדרש רבה סדר שמות (ג' א') וסדר זו (כ' י') בזכות ויסתר משה פניו (שמות ג' ו') נהנה מן השכינה, דכתיב (שם ל"ד כ"ט) ולא ידע משה כי קרן עור פניו, כי בזכות מהביט זכה

ותמונת ה' יביט (במדבר י"ב ח'), וכיון שמשה לא זן עינו מהשכינה נהנה מהשכינה, נדב ואביהו זנו עיניהם מן השכינה ולא נהנו ממנה ומשום הכי מתו נדב ואביהו ע"ש, וא"כ לפ"ז כיון דעיקר אזהרה אל יבוא וגו' היינו כי בענן אראה וגו' כפירש"י ששם גילוי שכינה, משא"כ משה זכה ותמונת ה' יביט בשכר מהביט כנ"ל.

והנה עוד מצינו במדרש (פרשה כ"י) וכן בסנהדרין דף נ"ב (ע"א) דנדב ואביהו מתו בשביל שהיו מהלכין בדרך ואמר נדב לאביהו מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו מנהיגין הדור ע"ש, אך ע"ז הקשו העיון יעקב במס' סנהדרין שם [והברכת שמואל פ' שמיני] א"כ למה מתו נדב ואביהו, הא אביהו לא עשה כלום ע"ש.

תו אקדים מה שהבאתי כבר לעיל סדר שמיני מ"ש העיון יעקב עוד במס' סנהדרין שם על גמ' הנ"ל דמייתי הק' וכבר היו מהלכין בתר דמסקינן שריפה היא נשמה וגוף קיים ע"ש, וילפינן מקרח, אבל נדב ואביהו היו נשמותן וגופן נשרפת, וכ' העיון יעקב הנ"ל מאי שייכות יש לסוגיא זו הא דמייתי הכא וכבר היו מהלכין בדרך כו', וז"ל לכך מסמיך כאן לפי שאמר דגופן נשרפין ולא כשאר שריפות שנשרפו רק נשמתן על דרך דאיתא בשבת דף קי"ג (ע"ב) תחת כבודו (ישעי' י' ט"ז) כבודו ממש, פירש"י שם כבודו גופו קרוי כבודו, וכל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, והם רדפו אחר הכבוד שאמרו מתי ימותו שני זקנים כו', לכך ברח מהם כבוד גופן ונשמתם. ועוד י"ל לכך מסמיך האי פיסקא כאן, לפי מה דמבואר במס' שבת פרק שני (ל"א. וע"י רש"י שם ד"ה דעלך סני) ואהבת לריעך כמוך (ויקרא י"ח ט) קאי גם אקב"ה, קשה למה נשרפו נדב ואביהו בגופם, הו"ל לקיים בהם ואהבת לריעך כמוך,

ולכך מתרץ וכבר היו מהלכין כו' ואמרו מתי ימותו שני זקנים כו', הרי שלא קיימו ואהבת לרעך כמוך, לכן נענשו מדה כנגד מדה ולא ברור להם מיתה יפה ונשרפו גם גופם עכ"ל ע"ש.

והנה לחד מ"ד מצינו שם בסנהדרין מקודם דדין שריפה ילפינן מבני אהרן, דגם בני אהרן היה שריפת נשמה וגוף קיים ע"ש, ואמרין מנ"ל דגבי בני אהרן היה כן, ומשני דכתיב וימותו לפני ה' כעין מיתה ע"ש.

ולפ"ז זהו ביאר מקראות הנ"ל, רק אקדים עוד מה דאיתא במדרש רבה (שם) דמותו נדב ואביוהו מחמת שזנו עיניהם מן השכינה כנ"ל, אך הא דלא דלית דמותו מיד, דהיה שעת מתן תורה ואמר הקב"ה לא אערב שמחתן ע"ש היטב. וזהו אומרו **וידבר ה' אל משה**, ומה היה הדיבור, לזה אמר **אחרי מות**, דאחרי הוא מופלג, ר"ל המיתה הזה כבר נגזר מקודם בשעת מתן תורה מחמת שזנו עיניהם מן השכינה כנ"ל, דאין לומר דמותו מחמת שאמר נדב ואביוהו מתי ימותו שני זקנים הללו כו' כנ"ל, לזה אמר **שני בני אהרן**, שני דייקא, ואם שלא היה רק מחמת שאמר נדב ואביוהו, למה מת אביוהו כקושית ברכת שמואל ועיין יעקב הנ"ל, אלא ודאי **בקרבתם לפני ה'**, ר"ל המיתה היה שהיו מתקרבים אל ה' יותר מן הראוי וזנו עיניהם מן השכינה, וזהו אחרי מות כנ"ל, דהמיתה היה מופלג מן הזמן שכבר נגזר מקודם כנ"ל, ועוד **וימותו**, ר"ל שהיה כעין מיתה, דהיינו רק נשמתם נשרף וגופן קיימת, ואי דנענשו מחמת שאמרו מתי ימותו שני זקנים כו' א"כ היה לשרוף גם הגוף, דהא עיקר טעמו דשריפה היא נשמתן נשרפת וגופן קיימת היינו לקיים ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה, ובהם לא שייך זה כיון שלא קיימו ואהבת לרעך כמ"ש העיין יעקב הנ"ל, וגם היה לו לענשו מדה כנגד מדה לשרוף גם גופם דכל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורחת ממנו וכבודו זה גופו כנ"ל בעיין יעקב, אלא ודאי עיקר המיתה היה משום דזנו עיניהם מן השכינה, ומשום הכי כיון דאתה לא רצית לזיון מן השכינה וקיימת (וירא ד') [כי ירא] מהביט, זכה לתמונת ה' יביט כנ"ל. וזהו אומרו **ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו'**, אחיך בבל יבא ואתה אינך בבל יבוא כנ"ל במדרש ילקוט, וכנ"ל במדרש רבה נדב ואביוהו זנו עיניהם מן השכינה מתו, משא"כ משה לא זן עינו נהנה וזכה לתמונת ה' יביט, אבל לאפוקי ממ"ד שם במדרש רבה שמושה חטא במה שהסתיר פניו, דהא חזינן הכא דעיקר מיתה של נדב ואביוהו היה בשביל זה וק"ל.

*

ובזה מבואר נמי המדרש (רבה כ' א') דדריש **אחרי מות שני בני אהרן, ר"ש פתח הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע כו'** (קהלת ט' ב'), **דבר אחר מקרה אחד אלו בני אהרן דכתיב ביה** (מלאכי ב' ו') **בשלוש ובמישווה, לרשע זה עדת קרח דכתיב בהן** (במדבר ט"ז כ"י) **סורו נא וגו', אלו נכנסו להקריב במחלוקות ויצאו שרופים**

ואלו נכנסו להקריב שלא במחלוקת ויצאו שרופים עכ"ל. ויש לדקדק מאי היה קשה ליה בהנהו פסוקים אחרי מות שני בני אהרן וגו' דהביא דרש הלזה, (דמאי שהביא כמה דרשות מקודם על האי קרא, זהו דרכו של מדרש כיון שרוצה לדרוש מה דשייך להאי סדר מהך קרא הביא כל דרשות על קרא זה, ועיין ביפ"ת הכא מזה ובשאר מקומות).

אמנם לדברינו הנ"ל ניחא, דהיה קשה ליה כל קושיות הנ"ל בפסוקים הללו, וצ"ל כנ"ל דקב"ה אמר למשה כי יש לו זכות במה שהסתיר פניו, כי נדב ואביוהו מתו מחמת זה שלא הסתירו פניהם כנ"ל באריכות, ומשום הכי מסיים נמי וימותו, להורות כעין מיתה היה שנשמה נשרפת והגוף קיים, וממילא לאו מחמת זה נשרפו שאמרו מתי ימותו שני זקנים כו' כנ"ל באריכות. וזה שכתב המדרש הנ"ל אחרי מות שני בני אהרן, וקשה כל הנ"ל, לזה מסיים **הה"ד מקרה אחד לצדיק ולרשע**, דבני אהרן ועדת קרח שניהם נשרפו, וזהו מקרה אחד, וקשה הא נדב ואביוהו היה נשרף נשמה וגוף, והאיך קאמר מקרה אחד, דעדת קרח לא כן היה (ועיין בעיין יעקב הנ"ל שהקשה בסוגיא הנ"ל על מדרש זה ע"ש), אלא ודאי צ"ל דגם בני אהרן לא נשרפו רק הנשמה כנ"ל דלא חטאו ואמרו מתי ימותו שני זקנים כו' כנ"ל, רק מחמת שזנו עיניהם מן השכינה מתו, וא"כ שפיר מתורצים כל הקושיות כנ"ל באריכות וק"ל וקצרת.

במדרש רבה סדר זו פרשה כ' סי' ו' וז"ל **רבי ברכיה פתח** (משלי י"ז כ"י) **גם ענוש לצדיק לא טוב, אמר הקב"ה אעפ"י שענשתי את אהרן ולקחתי ב' בנים ממנו לא טוב, אלא** (שם) **להכות נדיבים עלי יושה, הה"ד אחרי מות עכ"ל**, והוא תמוה מאד, חדא מאי קשיא ליה דמסיים הדא דכתיב אחרי מות, ואי שפיר קא קשיא ליה מאי מתרץ, ודברי מדרש הנ"ל שאמר אעפ"י שענשתי וכו' לא טוב אלא להכות נדיבים כו' אין לו הבנה כלל.

ונראה לבאר בעז"ה, ומקודם אבאר דברי מדרש מה שאמר אעפ"י שענשתי וכו', דהנה זה ידוע ממכמה מדרשים דמיתת נדב ואביוהו היה ביום שהוקם המשכן, ולכאורה קשה הא כתיב (עי' ב"ק פ"א:) מהיות טוב אל תקרי רע, (ועיין במגן אברהם או"ח סי' ת"ב ס"ק ג' דאם מילה או חתונה בשבת אין מברכין בה"ב רק במנחה משום מהיות טוב אל תקרי רע ע"ש), וא"כ קשה למה היה מיתתן דווקא ביום שמחתו כדאיתא בילקוט שיר השירים (רמז תתקפ"ז) ביום חתונתו (שה"ש ג' י"א) בסיני, וביום שמחת לבו באוהל מועד ע"ש, וכדאיתא במדרש רבה פ"כ סי' י' בסדר זו, למחר באה שמחתי הרני מערבב שמחתי ע"ש, ולמה כן עשה. ובפרט לדברי המדרש הנ"ל שמתו מחמת חטא עגל, הלא שפיר יוכל להמיתם מקודם או אחרי כן.

אבל י"ל לפי פשיטא כיון דמיתת צדיקים מכפרת כנודע (מו"ק כ"ח.), א"כ אין זה רק טוב, כי ע"י מיתת צדיקים מתעלה ומתקלס אם בצדיקים כך כל שכן ברשעים כדפירש"י בסדר שמיני (י"ג) על פסוק (שמות כ"ט ט"ג) ונקדש בכבודי אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, ומשום הכי שפיר היה דווקא ביום שמחתו לחנך ע"י זה המשכן כנודע וזה פשוט.

וזהו ביאור דברי המדרש הנ"ל **אמר הקב"ה אעפ"י שענשתי את אהרן ולקחתי ב' בנים ממנו לא טוב**, ר"ל אעפ"כ לא טוב מקרי, וא"כ למה היה מיתתו ביום שמחתו דווקא כנ"ל דמהיות טוב אלא תקרי רע, **אלא להכות נדיבים עלי יושה**, ר"ל על כרחך עיקר הכוונה היה בזה דווקא שיתקדש שם שמים על ידם אם בצדיקים כך ברשעים לא כל שכן, ויתישרו כולם מעשיהם על ידם (ועיין ביפ"ת שפירש כן עלי יושה לענינו שם שהכל יתישרו על ידם), וזה וודאי מיקרי טוב אם קב"ה נתקדש על ידם וכולם מיישרים מעשיהם על ידם כנ"ל, והיה לחנך בזה המשכן כנודע וכנ"ל וק"ל.

ולפי זה יבואר נמי במה דמסיים המדרש **הה"ד אחרי מות**, רק אקדים מה שדקדקתי לעיל (בתחלת הפרשה) דכתיב וידבר אל משה אחרי וכו', מה היה הדיבור. וכתב האלשיך ז"ל ע"ז וז"ל וידבר ה' אלא משה אחרי מות וכו', ומה דיבר אליו, הלא הוא, אל יעלה על רוחך כי רעים וחטאים היו בעיני ועל כן מתו, אדרבה בקרבם לפני ה', שהוא בשביל קרבם שהם קרובים אל ה' על כן וימותו, והוא מאמר משה (לעיל י"ג) הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש, וזהו אומרו בקרבם ולא אמר בהקריבם, וגם לא אמר בקרבם אל הקודש כי אם לפני ה', לומר בשביל התקרבות שיש להם עם ה' על כן וימותו וכו' ויקדש בם וכו' עכ"ל ע"ש באלשיך ז"ל הנ"ל לענינו שם. והן הן דברי המדרש הנ"ל, שהי' קשה ליה מה היה הדיבור, וגם בהקריבם אל הקודש הו"ל למימר כנ"ל, וגם למה לי וימותו כנ"ל (עיין לעיל מזה). ומשום הכי פתח **גם ענוש לצדיק לא טוב אלא להכות נדיבי עם עלי יושה**, עיקר כוונתו היה שיקדש בם כנ"ל, וא"כ שפיר מסיים הה"ד אחרי מות, דהיה הדיבור בקרבם לפני ה' וימותו, דמצד עצמן היו צדיקים ונתקדש ה' במיתתם כנ"ל ובאלשיך ז"ל, וא"כ שפיר כתב וידבר ה' וגו' אחרי מות וגו', ומה היה הדיבור בקרבם לפני ה' כנ"ל וק"ל.

*

ובזה בארתי עוד מדרש תמוה בהאי סדר מדרש רבה סוף פרשה כ' ס"ז ז' וז"ל **אמר רבי חייא בר אבא באחד בניסן מתו בניו של אהרן ולמה מזכיר מיתתו ביום הכיפורים, אלא מלמד כשם שיום כיפורים מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפר, ומניין שיום כיפורים מכפר שנאמר (להלן ט"ז ל') כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, ומניין שמיתתן של צדיקים מכפר דכתיב (שמואל ב' כ"א י"ד) ויקברו את עצמות שאול וכתוב (שם) ויעתר אלהים לארץ אחרי כן עכ"ל ע"ש. ויש לדקדק חדא לענין מאי מקדים באומרו**

באחד בניסן מתו בני אהרן ולמה מזכיר כו', בקיצור הו"ל למימר למה נסמכה מיתת בני אהרן ליום כיפורים, דהא כתיב ויהי ביום השמיני למילואים מתו וזה לא היה ביום כיפוח, וממילא קשה למה נסמכה. גם מאי לשון כשם שיום כיפורים כו', והראוי יקצר ויאמר אלא מה יום כיפורים מכפר וכו'. ועוד דאמר ומנין שיום כיפורים מכפר כו', כי מה זו שאלה, כי למה נקרא יום כיפור אם אינו מכפר. וביותר קשה שמסיים ומנין שמיתתן של צדיקים מכפר ומביא ראייה ממייתת שאול, והלא כבר אמר למה נסמכה ליום כיפורים כנ"ל מזה מוכח דמיתת הצדיקים מכפר כנ"ל.

אמנם לפי דברינו הנ"ל יבואר על נכון. רק אקדים לבאר על הא דילפינן מיתת צדיקים מכפר מיום כיפוח, יש לומר שלשה פירושים, חדא גוף הכפרה ילפינן מיום כיפורים אשר אין אנו יודעין זולת הסמיכות דמיתת הצדיקים מכפר וזהו פשיטא. וגם י"ל גוף הכפרה ידעינן ממקום אחר, אבל הוה אמינא אפילו בלא תשובה מכפר מיתת צדיקים, וע"ז ילפינן מיום כיפורים דאינו מכפר אלא בתשובה כדאיתא בגמ' דשבועות (י"ג.) ובסוף יומא (פ"ה ע"ב) וכמו דכתיב כי ביום הזה יכפר וכו' אימתי לפני ה' תטהרו שתטהרו עצמכם ע"י תשובה (ועיין ביפ"ת מזה). ועוד י"ל דגם זה ידעינן ממקום אחר דמיתת צדיקים אין מכפר רק ע"י תשובה, ואפילו הכי נילף מיום כיפורים כמ"ש האלשיך ז"ל בזו הסדר על המדרש הנ"ל לענינו שם דמדקדק עוד מאי אומרו מיתתן של צדיקים לא אמר מיתת צדיקים, אבל רוצה לילף מיום כיפורים כמו יום כיפורים עיצומו של יום מכפר עם שיחור ממנו כל מכשיריו, כך מיתתן של צדיקים כלומר שאפילו במוות צדיקים בחטאו, עצומה של מיתה מכפרת על העם, וזהו מיתתן, כלומר אפילו מיתתן המתייחסת אליהם שהוא במוותם מחמת עצמם מכפרת, ע"ש לענינו באלשיך הנ"ל.

והנה לכאורה מוכח דילף עצומה של מיתה מכפרת כמו עצומו של יום כיפורים כנ"ל, דהא כבר כתבתי לעיל הא דמתו נדב ואביהו בשמחתו ביום שהוקם המשכן הא מהיות טוב אלא תקרי רע, אמנם זה טוב הוא דע"י מיתת צדיקים מכפרת על העם דמתיישרים מעשיהם על ידם וחוזרים בתשובה כנ"ל, ואם כן הרי מוכח גוף הכפרה של מיתת הצדיקים, ולמילף מיניה דאינו מכפר רק ע"י תשובה זה גם כן לא צריך, דכבר ילפינן מהא דכתיב ויקבר את עצמות שאול כו' ויעתר אלהים לארץ אחרי כן, משמע דעד השתא לא נעתרו כיון דכתיב אחרי כן, והיינו לסיבת חטאתיהם, ועכשיו ששבו נעתר להם (ועיין ביפ"ת מזה, אך שהשיב ע"ז ולדרכינו לק"מ ע"ש), וא"כ ממילא על כרחך לא ילף מיום כיפורים רק עצומה של מיתה מכפר כמו עצומה של יום כיפורים כנ"ל באלשיך ז"ל.

ובזה דברי המדרש הנ"ל מבוררים לך כשמלה וזהו ביאורו, **אמר רבי חייא בר אבא באחד בניסן מתו בני אהרן**, באחד בניסן דייקא שהיה יום הקמת המשכן, וקשה מהיות טוב אל תיקרי רע, והאיך אירע זה דווקא ביום שמחתו כנ"ל, וצ"ל דמיתת צדיקים מכפר והוי

התשובה אי אפשר ה' למשפט שמתו, זה מחוסר הבנה כלל, (ועיין במפורשים שהעלימו תשובה זו ולא מביאים רק הקושיא ומתריצין לדרכם הקושיא, אבל עיין במדרש רבה הנ"ל בפ' תצוה ותמצא כדברי).

ונ"ל לבאר עפ"י מה דאיתא במדרש ילקוט איוב סי' תתצ"ח (לפנינו רמז תתק"י) וז"ל הן בקדושי לא יאמין (איוב ט"ו ט"ו), אמר רבי חנינא בר פפא כתיב (שם כ"ד כ"ב) ומשך אבירים בכחו, ומשך יצר הרע בכחו כו', לפיכך יקום צדיק ולא יאמין כל שהוא בחיים, וכן הוא אומר הן בקדושי לא יאמין, אמר ר' פנחס אלו בקשו האבות העולם שתהא דירתו למעלה יכולים היו ואעפ"כ לא נקראו קדושים עד שנסתם הגולל לפנייהם שנאמר (תהלים ט"ז ג') לקדושים אשר בארץ המה עכ"ל, וילפינן מזה כל זמן שהאדם חי לא נקרא בשם קדוש מחמת היצה"ר אשר אתו, ומשום הכי לקדושים אשר בארץ המה דווקא כנ"ל.

תו אקדים מה דאיתא בבראשית רבה פרשה ט' (סי' ה') וז"ל מפני מה נגזרה מיתה על הצדיקים, אלא כל זמן שהצדיקים חיים הם נלחמים עם יצרן כיון שהן מתין הן נחין הדא הוא דכתיב (איוב ג' י"ז) ושם ינוחו יגעי כח, דיינו מה שיגענו עכ"ל, ולפ"ז זהו התחלת המדרש הנ"ל **רבש"ע אתה מבקש שנהיה קדושים**, וקשה הא יצה"ר אצלינו והיאך אנו באים לכלל קדושים דכתיב לקדושים בארץ המה דווקא, דבחיים עדיין יצה"ר אצלו ואינו נקרא קדוש כנ"ל, אלא ודאי צ"ל גם בחיים יוכל האדם להזדכך חומרו ע"י התורה והמצוות ששוב אינו עליו שליטת יצה"ר והוא ימשול בו, א"כ **הסר מעלינו המות**, דהא עיקר המיתה הוא להיות מנוחה מיצה"ה וכיון שאפשר להגיע בחיים אל מעלה זו להיות שקט ושאנן משליטת יצה"ר כיון דאמרת קדושים תהיו, א"כ ממילא ל"צ המיתה בעולם כנ"ל.

אמנם מצינו עוד טעם על מיתת הצדיקים במדרש רבה הנ"ל מפני רשעים נבוכדנאצר וחירם שעתידין לעשות עצמן אלהות לפיכך נקנסה המיתה ע"ש, וכן איתא התם אחר שאמר מפני מנוחת היצה"ר וז"ל, ורשב"ל אמר ליתן שכר לאלו בכפליים ולהפרע מאלו בכפליים, ליתן שכר לצדיקים שלא היו ראויין לטעום טעם מיתה כו' ולהפרע מן הרשעים שלא היו צדיקים ראויים לטעום טעם מיתה ובשבילן קבלו עליהם טעם מיתה כו' עכ"ל, וא"כ עיקר המיתה כדי לעשות משפט ברשעים וידעו כי ה' הוא אלהים כנ"ל. וזהו שהשיב להם **אי אפשר ה' למשפט שמתו**, ר"ל המות הוא להפרע ולעשות משפט ברשעים כי ידעו ה' הוא אלהים, אבל לא לעשות עצמן כאלהות כנ"ל במדרש רבה וק"ל.

ולפ"ז מבואר ג"כ מדרש הנ"ל, רק אקדים עוד מה דאיתא בילקוט חבקוק סי' תקס"א וז"ל על פסוק (חבקוק א' ז') איום ונורא [הוא] ממנו משפטו ושאתו יצא, איום ונורא זה אדה"ה, ממנו משפטו ושאתו יצא זה חוה שיצאה ממנו והיא גרמה לו המות שנאמר (בראשית ג' ו') ותתן גם לאישה עכ"ל, ולמדנו מזה כי המות נקרא משפט. ובזה מבואר

טובה גדולה דכולם מיישרים מעשיהם על ידם כנ"ל, ולזה קשה **למה מזכיר מיתתן ביום כיפורים**, דאין לומר לכפר כמו יום כיפורים, הא בלא"ה ידעינן זה כנ"ל. לזה מתרץ **אלא כשם כו'**, כשם דייקא, ור"ל הא דמיתת הצדיקים מכפר לכל עוון ולגמרי דמיא ליום כיפור, וזהו **כשם שיום כיפורים מכפר**, יום דייקא דהיינו עצומו של יום כנ"ל, כמו כן **מיתתן של צדיקים מכפר**, כפירוש האלשיך הנ"ל מיתתן היינו המתייחסת אליהם שהוא במוותם מחמת עצמן אפילו הכי מכפרת כנ"ל, ומיתתן דייקא, וזהו מלמד כשם שיום כפורים מכפר, ר"ל דומה לו לגמרי כנ"ל.

וע"ז אמר ומונין הא גופא שעצומו של **יום כיפורים מכפר**, לזה אמר **כתיב כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'**, ביום דייקא (וכ"כ האלשיך לענינו שם). אך שוב הקשה ע"ז ומונין **שמייתתן של צדיקים מכפר**, מיתתן דייקא, ר"ל מנין לך זה שדומה ליום כפורים לגמרי ומיתתן המתייחסת אליהם במוותם מחמת עצמן ג"כ מכפר כנ"ל, ואי קשיא למה נסמכה ליום כיפורים, הא י"ל כפירוש השני הנ"ל דילפינן מיום כיפורים דאינו מכפר רק בתשובה כמו יום כיפורים כנ"ל. לזה אמר **דכתיב ויקבר עצמות שאול ויעתר להם אחרי כן**, מאי אחרי כן, אלא ודאי מקודם עדיין לא שכח, וא"כ הרי כבר מוכח דדווקא ע"י תשובה מכפר מיתת הצדיקים משא"כ בלא"ה אינו מכפרת כנ"ל, אלא ודאי הסמיכות ליום כיפורים בא להורות לומר כשם שיום כיפורים מכפר, היינו שדומה לו דעצומו של יום מכפר, הוא הדין עיצומה של מיתת הצדיקים מכפר, ושפיר אמרת מיתתן של צדיקים, היינו המתייחסת אליהם במוותם מחמת עצמם אפילו הכי מכפרת כנ"ל, וק"ל.

פרשת קדושים

במדרש רבה פ' כ"ד (סי' א') סדר זו וז"ל קדושים תהיו, הה"ד ישעיה' ויגבה ה' צבאות במשפט, תני ר' שמעון בן יוחאי אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו, בשעה שעושה מדת הדין ברשעים כו' עכ"ל. ולכאורה הוא תמוה מאד, מאי התקשרות יש להקרא קדושים תהיו דאמר הה"ד ויגבה ה' צבאות במשפט (ועיין ביפ"ת שנדחק בזה).

ונ"ל לבאר, ומקודם אבאר מדרש תמוה שמות רבה פ' ל"ח (סי' ב') וז"ל אתה גוזר ואומר קדושים תהיו לאלהיכם כו' רבון העולמים אתה מבקש שנהיה קדושים הסר ממנו המות שנאמר (חבקוק א' י"ב) הלא אתה מקדם ה' אלהי קדושי ולא נמות, אמר להם אי אפשר ה' למשפט שמתו עכ"ל. והוא תמוה מאד, למה כיון שהם קדושים יסיר מהם המות, ואם יש שייכות הסרת המיתה לקדושה, א"כ מה היה

ולפ"ז י"ל בן זומא הנ"ל אמר **מצינו פסוק כולל יותר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**, והיינו כפשוטא דזה כלל גדול להמליך ה' ולהכיר ולידע אחדותו שהוא יחיד בעולמו וזה עיקר דת הישראלית. וע"ז בא **בן ננס ואמר מצינו פסוק כולל יותר**, כולל יותר דייקא, והיינו דכתיב **ואהבת לריעך כמוך**, והיינו כמוך ממש דאתה וחבירך הם נפש אחת, מחמת שהם חלק אלהי ממעל אשר הוא ית' אחדות הפשוטה כמ"ש המדרש שמואל הנ"ל, והנה אם הוא מקיים ואהבת לריעך כמוך, שהוא מאמין שהוא ונפש חבירו הם נפש אחת, ממילא יאמין במכל שכן באחדות כי הוא יתברך יחיד ואין יחידות כמוהו, אשר מחמת זה כולם הם נפש אחת באשר הם חלק אלהי ממעל אשר הוא ית' אחדות פשוטה כנ"ל, על כן פסוק זה כולל יותר.

אבל בן פזי אמר מצינו פסוק כולל יותר והוא את הכבש אחד תעשה בבוקר וגו', והיינו עפ"י מה שאפקורסים אומרים שכיון שקב"ה הוא גבוה על כל גבוה והוא יחיד שאין יחידות כמוהו, ממילא מעלים עינו מהעולם השפל הזה ואין כבודו להשיג בו, ומחמת זה כל העולם הפקר ואיש אשר חפץ יעשה. אמנם כבר הכו על קדקדם הקדמונים בסתירת דבריהם, כי במקום גדולתו שם ענותנותו, והוא משגיח על הכלל ועל הפרט, ועיין בזה בספרים רבות (עיין של"ה מס' פסחים מצה עשירה דרוש ה' אות תמ"א). והנה ראייה הפשוטה היא מהקרבנות, דהם באין להוריד השפע לעולם כמו שכתבו המפרשים (ועיין בסמוך מ"ש בשם צרור המור), והיינו מחמת החטא נסתם השפע, משא"כ ע"י הקרבן נמחל להם החטא ונפתח להם מקור השפע למעלה.

ובזה אמרתי משום הכי נקרא קרבן לשון קירוב, עפ"י מה דאיתא בזוהר בארץ ישראל הישראל ניוזנין מהעיקר השפע ואומות העולם ניוזנים מן התמצית, וכשישראל בחוץ לארץ אז הוא בהיפך, עיין בזוהר בראשית (פ' לך דף פ"ד; ועיין גם זוהר תרומה דף קנ"ב). וכתב בעל שערי אורה סוף שער ב', דהפרש גדול יש בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, כי תפלת ארץ ישראל דומה למי שהוא צריך לחצר המלך וביתו קרוב לחצר המלך ואין שטן ופגע רע בדרך ואז בקל יכול להשתדל מבוקשו, משא"כ בחוץ לארץ שיש פגע רק לתפלתו כי שם שליטת החיצונים ודומה כאילו ביתו רחוק מן המלך שאינו יכול להשיג בקשתו בנקל ע"ש (ועיין בזה באורך בספר המאור הקטן סדר עקב), וא"כ כמו כן י"ל בארץ ישראל גופא אם עושים רצונו אז הם שפיר קרובים לה' משא"כ כשחוטאים רחוק ה' מרשעים כתיב (ישעי' נ"ט ב'), כי [אם] עונותיכם [מבדילים] ביניכם [לבין] אלהיכם, וממילא ג"כ לא יוכל לירד השפע בנקל, משא"כ אם נמחל להם החטא אז שפיר נתקרב ויורד להם השפע, וזהו ע"י הקרבנות והבן, וא"כ ממילא מוכח דיש השגחה בעולם מאת הבורא ית' אם הטבה ואם הרעה ח"ו.

תו אקדים מה דאיתא בבחיי על פסוק הנ"ל את הכבש אחד, ולא אמר ראשון, היינו משום כי כוונתו בו שהקב"ה הוא אחד בעולמו, ואחד בגימטריא י"ג, ועל כן היו י"ג כהנים עוסקים בקרבן תמיד (יזמא

היטב דברי המדרש הנ"ל, **קדושים תהיו**, וקשה הא היצה"ר אצל האדם והיאך קרא אותם קדושים כנ"ל והכתיב לקדושי אשר בארץ המה, וצ"ל ע"י התורה והמצוות יזדכך חומרם כ"כ לבל ישלוט בהם יצה"ר אף בחייהם כנ"ל, ושפיר נקראים קדושים. ולפ"ז קשה למה נגזר מיתה על הצדיקים כלל, וצ"ל כדי להפרע מן הרשעים ולעשות משפט בהם שעשאו עצמות אלהות, וא"כ שפיר אמר הה"ד **ויגבה ה' צבאות במשפט**, ור"ל ע"י המות הנקרא משפט כנ"ל בילקוט, יוגבה ה' צבאות, כי במשפט שעושה ברשעים כולם ידעו אשר הוא אלהים ואין עוד כנ"ל. וע"ז שפיר מביא **תניא אמר רבי שמעון בן יוחאי אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו בשעה שעושה מדת הדין ברשעים**, שמו של הקב"ה דייקא, ור"ל הוא לבדו נקרא אלהים ושלט בכל, אבל אל יעשו הרשעים עצמן אלהות כנ"ל במדרש רבה, ושפיר יוגבה ה' צבאות במשפט שעושה ברשעים, וזה מוכח מהך קרא דאמר קדושים תהיו דעיקר המיתה היא בשביל רשעים כנ"ל וק"ל.

בירושלמי יפה מראה דנדרים (פרק ט') והובא ג"כ בעין יעקב בהקדמה בשם המדרש וז"ל, **בן זומא אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד** (דברים ו' ד'), **בן ננס אומר מצינו פסוק כולל יותר ואהבת לריעך כמוך וגו'** (ויקרא י"ט י"ח), **שמעון בן פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא את הכבש אחד תעשה בבוקר וגו'** (שמות כ"ט ל"ט), **עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי, דכתיב (שמות כ"ה ט') ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת [תבנית כל] כליו וכן תעשו** עכ"ל. הנה המאמר הלזה תמוה מרישא לסיפא, חדא במאי פליגי התנאים. ועוד דברי בן פזי ודברי ר' פלוני שאמר הלכה כבן פזי אין להם הבנה כלל. (ועיין מ"ש כבר על מאמר הזה בבית אדני חדר ג').

ונ"ל לבאה, רק אקדים מ"ש המדרש שמואל בפירושו על מס' אבות פ"ב (מ"ה) אל תפרוש מן הצבור כו' וז"ל, א"נ אמר אל תפרוש מן הצבור שצריך האדם להיות לו אמונה אומן שכל בית ישראל הם נפש אחת על דרך (בראשית מ"ו כ"ו) כל [הנפש] [הבאה] [ל]יעקב מצרימה. וטעמא דמלתא לפי שאב אחד לכולנו, אל אחד בראנו, וכל בית ישראל נפשם חצובות ממחצב אחד מתחת כסא הכבוד, והם חלק אלהי ממעל, אשר הוא ית' אחדות פשוטה, ולכן כל נפשות בית ישראל יקראו נפש אחת עכ"ל, וקרוב לזה פירש בספר כלי חמדה הפסוק ואהבת לריעך כמוך, ר"ל כמוך ממש, שאני ה' המאציל נשמתך ונשמת חבירך, נמצא שהוא כמוך מהיות הנפשות הנעימות כולם חלק אלהי ממעל, ונפש האדם ונפש חבירו כולם כאחד חצובי כסא כבוד ה' ע"ש.

לעשות משכן רמז למשכן שלמעלה באופן שהשגחתו בנו, ולכן היו כלי המשכן להוריד השפע מלמעלה, כמו כן הוא הקרבן אשר הוא התכלית להוריד השפע, האש שהוא יותר דק ומעולה מכל הגשמיים, והגוף היותר מוכן לזה הוא מה שהוא שמן ודשן כי בשמנינותו תאחז האש, והאש הלז מושך השפע הגדול, עכ"ל, ע"ש באריכות יותר. ועיין בברכת שמואל סדר זו שהביא בשם כתבי האר"י ז"ל, הטעם דנצטוו ישראל ב"ג דברים למלאכת המשכן ע"ש, והיה למשכן אחד גמטריא י"ג נגד אלהים שהוא אחד ואין זולתו, ע"ש.

והן הן הדברים שאמר הקב"ה, ככל אשר אני מראה אותך [את]

תבנית המשכן וגו', דזה מורה על ההשגחה כנ"ל בצרור המורה, וגם י"ג דברים שבו מורים שאני אחד בעולמי כנ"ל, **וכן תעשו**, ר"ל אתם ג"כ תעשו הוראה לזה דהיינו ע"י קרבנות שיקריבו במשכן ע"י י"ג כהנים, מזה יהיה הוראה שאני אחד כנ"ל בבחי', וגם ע"י קרבנות מורידים השפע מלמעלה כנ"ל, וג"כ הוראה על השגחה כנ"ל באריכות. וא"כ שפיר מוכח מזה דקרבנות מורה על אחדות ועל ההשגחה מאת הבורא ית' כנ"ל, וא"כ שפיר אמר ר' פלוני הלכה כבן פזי מקרא ככל אשר אני מראה אותך, דזה הוא כלל גדול מקרבנות דכתיב אחד היינו יחיד בעולמו, ומקרבנות גופא מוכח השגחה כנ"ל באריכות ודוק וקצרת. (ועיין לעיל בבית אדני חדר ג' מ"ש על מאמר הנ"ל).

כ"ה, י"ג כמנין אחד, להורות על אחדותו ע"ש. וא"כ מקרבן תמיד מוכח אחדותו ית', וגם עוד יותר שהוא משגיח כנ"ל. וזהו דברי ר' שמעון בן פזי הנ"ל מצינו פסוק כולל יותר את הכבש אחד וגו', דממקראות הקודמות אולי יאמר נא ישראל ח"ו כיון שהוא יחיד בעולמו ואין כמוהו, ממילא אין כבודו להשגיח בעולם השפל, לכן כתיב את הכבש אחד תעשה בבוקר, לרמז כי ה' אחד בעולמו כנ"ל בבחי', ואפילו הכי מצווה לך להביא בכל יום שתי קרבנות בבוקר לכפר על עבירות שבילילה ובערב לכפר על עבירות שביום כנ"ל, ומזה תראה שאני משגיח עליך.

ואמרת טעם לשבח למה מרמז הכא שהוא יחיד בעולמו, חוץ מהנ"ל להורות שהוא משגיח כנ"ל, י"ל עוד טעם הגון, עפ"י מה שהקשו המפורשים (עיין ספר דברי חכמים [המבורג תנ"ב] שער התשובה פרק י"א באריכות) האיך מוחל הקב"ה לאדם על חטאיו, הא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ותירצו דכולי עלמא דיליה ויכול למחול כדמשני בקידושין פ"ק (דף ל"ב.) ע"ש. וא"כ לפ"ז זהו מרמז בקרבנות שהוא יחיד בעולמו ואין שני לו, וכולי עלמא דיליה, ושפיר יכול למחול ע"י הקרבנות וק"ל. נמצא פסוק זה כולל יותר כנ"ל.

וע"ז שפיר אמר ר' פלוני הלכה כבן פזי שנאמר ככל אשר אני מראה אותך [את] תבנית המשכן [וגו'] וכן תעשו, ויש לדקדק מאי וכן תעשו, וכן דקדקו המפורשים. אבל י"ל עפ"י מה דאיתא בספר צרור המור פ' ויקרא וז"ל טעם הקרבן כו' כי הטעם שצוה הקב"ה לנו

יו"ל מכת"ק ע"י

להערות והארות:

seforimvelt@gmail.com